

Ольга Вікторівна МЕДВЕДЄВА,

доцент кафедри педагогіки та психології факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат соціологічних наук, доцент;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4445-7355>

МІСЦЕ ДЕБРИФІНГУ В СИСТЕМІ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ПЕРСОНАЛУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Розкрито інноваційний потенціал використання методу дебрифінгу у підтримці психологічного здоров'я та постстресовому відновленні працівників поліції в контексті впливу стрес-факторів війни. Окреслено зміст, завдання й проблемні питання впровадження методу дебрифінгу у вітчизняну систему психологічного супроводу поліцейських.

Ключові слова: Національна поліція, дебрифінг, психологічне забезпечення, критичний інцидент, управління стресом.

Аналіз проблематики професійного стресу потребує його усвідомлення та подолання як на особистісному, так і на організаційному рівнях. Здатність поліцейського опиратися стресу, володіти ефективними технологіями самоконтролю та копінг-стратегіями аби стабілізувати та керувати психоемоційними станами є показником його стресостійкості, запорукою успішного виконання службових обов'язків та мінімізації психологічних втрат. Втім, забезпечення психологічної складової готовності покладається не лише на поліцейського, а й на психолога, який забезпечує безпеку, захист, підтримку та надає психологічну допомогу працівнику поліції у професійній діяльності. Неабияку вагу в умовах воєнних дій має ефективне функціонування системи психологічного супроводу діяльності працівників Національної поліції України на інституційному рівні, що реалізується відповідно до наказу МВС України № 88 від 06.02.2019 р. «Про затвердження Порядку організації системи психологічного забезпечення поліцейських, працівників Національної поліції України та курсантів (слухачів) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських» [1]. У загальному розумінні соціально-психологічне забезпечення – це комплекс заходів і засобів впливу на психіку особи та створення сприятливих соціальних умов з метою формування, підтримки та відновлення оптимальної працездатності фахівця в повсякденних й екстремальних умовах [2, с. 11-12]. Система психологічного забезпечення працівників Національної поліції України – це комплекс організаційних, методичних, просвітницьких, психопрофілактичних, практичних, психологічних заходів, спрямованих на запобігання впливу ризиконебезпечних чинників професійної діяльності, збереження фізичного та психічного здоров'я, підвищення психологічної стійкості, надійності та готовності (п. 2 Порядку). Кожен з напрямків психологічної роботи має свої завдання, принципи, етапи, методи управління, заходи й засоби.

Цінний досвід в контексті удосконалення вітчизняної системи психологічного забезпечення працівників поліції належить сучасним міжнародним підходам. Трьома постстресовими формами втручання, що системно використовуються в поліцейських структурах світу і представляють науковий інтерес для нашого дослідження, є дебрифінг під час критичного стресу (CISD; Mitchell, 1983), психологічний дебрифінг (PD; Dyregrov, 1989) і управління ризиком травми (TRiM; Jones та ін., 2003). Втім, ці терміни (особливо в Європі) стали практично взаємозамінними, оскільки мають майже ідентичну структуру і у кінцевому рахунку ґрунтуються на принципах дебрифінгу з травмофокусом. Тож надалі зосередимо свою увагу на аналізі методу дебрифінгу, проаналізуємо його інноваційний потенціал та роль у механізмі постстресового відновлення українських поліцейських, що особливо актуально в умовах війни.

Термін «критичний інцидент» був запропонований американським психологом Дж. Т. Мітчеллом (1983 р.) аби краще описати травматичний досвід людей «ризиконебезпечних професій» (поліція, медперсонал, пожежна служба, військовослужбовці, рятувальники) і отримав наступне

визначення – це будь-яка ситуація, з якою стикається персонал служби екстреної допомоги, що викликає у нього надсильні емоційні реакції, що потенційно впливають на здатність функціонувати на місці події або у наступному. Сьогодні в світі управління стресом при критичних інцидентах (CISM) відноситься до комплексного, систематичного та інтегрованого багатокомпонентного пакету кризового втручання, який дозволяє окремим особам і групам отримати оцінку потреб, практичну підтримку з подолання психологічних наслідків кризи, а також виробити навички, які потрібні при повторному зіткненні з аналогічною ситуацією. Загалом моделі втручання розроблені аби сфокусувати увагу на процесах соціальної підтримки (підтримка з боку колег – «підтримка рівних»), зменшити страждання через колективне відновлення та поновити згуртованість й ефективність підрозділу. З психологічної точки зору колективне відновлення підсилює соціальну підтримку у підрозділах, формує розуміння, що негативні реакції є нормальними та поділяються іншими, а обмін досвідом з колегами допомагає інтегрувати внутрішній досвід із зовнішнім світом та віднайти оптимальні стратегії й ресурси відновлення після кризової події.

Дебрифінг – це форма кризової інтервенції, спеціально організований і чітко структурований психолого-педагогічний груповий метод роботи з травмічним стресом як спільного досвіду співпереживання кризового інциденту. Його мета полягає у мінімізації небажаних психологічних наслідків й попередження розвитку психічних розладів у зв'язку із професійною діяльністю. Цей метод належить до заходів екстреної професійної психологічної допомоги.

Минулі два десятиліття були присвячені адаптації та інтеграції «моделі Міччела» багатьма місцевими та державними правоохоронними органами, а також іншими організаціями (наприклад, Червоний хрест, медичні служби, авіація тощо). Крім того, розквіт досліджень проблематики кризових втручань за методом дебрифінгу сприяв розгортанню дискусії у зарубіжних наукових студіях щодо надання ранньої психологічної підтримки персоналу поліції у формі процесів управління стресом при критичних інцидентах [3; 4]. Деякі дослідники висловлювали припущення, що психологічний дебрифінг неефективний у запобіганні ПТСР та впливає на процеси природного відновлення. Втім, по-перше, достеменно виміряти користь від профілактичних заходів неможливо й критичним питанням в оцінюванні залишається балансування об'єктивних і суб'єктивних вимірювань. По-друге, було встановлено, що «антидебрифінгові» дослідження мали ряд обмежень або низьку наукову якість, а висновки щодо погіршення симптомів і реакцій завше є наслідком неналежного застосування моделі (багато втручань відхилялися від встановленого протоколу) або відсутності навчання для тих, хто фасилітує дебрифінг, що і пояснює негативні результати. Також цілком можливо, що дебрифінг приносить користь, яка не охоплюється існуючими показниками. У кінцевому рахунку варто погодитись із висновком М. Туккей, що в основі дебатів лежить низка концептуальних плутанин і методологічних проблем, через які експертам важко дійти згоди щодо цінності дебрифінгу вказує [5].

У лавах поліції метод дебрифінгу має за мету: підтримку психологічного здоров'я працівників поліції; відновлення функціонального стану організму; прискорення процесу професійної та соціальної реадaptaції через нормалізацію емоційної, морально-етичної та мотиваційної сфер; підтримку оптимального рівня особистісної адаптації та професійно важливих якостей. Відповідно можемо окреслити наступні його завдання: «опрацювання» вражень і почуттів; когнітивна організація пережитого досвіду через розуміння структури і змісту подій та реакцій на них; зменшення індивідуальної/групової напруги; зменшення відчуття «ненормальності» власних реакцій, заохочення прояву реакції на травматичну подію; опрацювання висновків за підсумками аналізу поведінки і дій учасників; мобілізація ресурсів для взаємної підтримки, посилення групової солідарності й згуртованості; фокусування на адаптивних патернах і процесах поведінки або на використаних способах подолання наслідків такої психотравмівної ситуації.

Проблемні питання, актуальні для українських поліцейських в контексті використання методу дебрифінгу, можуть бути обумовлені такими факторами впливу. На організаційному рівні це: відсутність інституціоналізованої практики й системного досвіду застосування процедури дебрифінгу у поліцейських підрозділах після кризового інцидента (як і відсутність статистичних даних щодо кількості таких подій під час виконання службових обов'язків у конкретного працівника); відсутність науково-методологічного забезпечення та програм підготовки модераторів щодо специфіки використання методу дебрифінгу згідно сучасних зарубіжних стандартів;

низька культура «професійної психологічної гігієни» серед персоналу Нацполіції, яка б заохочувала пошук допомоги та відкритий діалог щодо психологічних проблем і здоров'я. Особистісні фактори представлені наступним: небажання розголошувати інформацію про подію («кодекс мовчання поліцейського»); страх бути дискредитованим в очах колег по службі та керівництва, втратити довіру або кар'єрні можливості; занепокоєння щодо конфіденційності; страх перед примусовим звільненням через розголошення факту звернення за допомогою; страх публічно виказати свою емоційну вразливість (професійна маскуліність та субкультура «мачо»); страх стигми («ярлик психічно хворого») тощо. Окремим питанням стоїть обізнаність щодо доступних служб психологічної підтримки для поліцейських і переваг звернення за допомогою.

Отже, дебрифінгові програми інтегрується в національний контекст поліцейської діяльності конкретних держав. Дослідження світової практики дозволяє висновувати, що у питаннях психологічної підтримки після кризової події та «обов'язковості» певних процедур провідну роль відіграє «політика департаменту» поліцейського підрозділу, що варіює від заохочення до примусу. Сьогодні цей метод здобув своє належне місце у арсеналі кризових й військових психологів по всьому світі, і, на наш погляд, має інноваційну цінність аби стати частиною програм організаційної підтримки психологічного здоров'я персоналу Національної поліції України в сучасних умовах війни. Адже заходи, які застосовувались для боротьби з травмами у мирний час, потребують ревізії та свого оновлення зараз.

Список бібліографічних посилань

1. Про затвердження Порядку організації системи психологічного забезпечення поліцейських, працівників Національної поліції України та курсантів (слухачів) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських : Наказ МВС України № 88 від 06.02.2019 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0348-19> (дата звернення: 23.12.2022).

2. Корольчук М.С., Крайнюк В.М. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах / Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Ельга, Ніка-Центр, 2017. 505 с.

3. Bledsoe B. E. Critical incident stress management (CISM): benefit or risk for emergency services? *Prehosp Emerg Care*. 2003. 7 (2). P. 272-279. DOI: 10.1080/10903120390936941.

4. Addis N., Stephens C. An Evaluation of a Police Debriefing Programme: Outcomes for Police Officers Five Years after a Police Shooting. *International Journal of Police Science & Management*. 2007. Vol. 10, Issue 4. DOI: 10.1350/ijps.2008.10.4.092.

5. Tuckey M. Psychological debriefing in police organisations. *Australasian Centre for Policing Research*, Payneham, SA, 2004. 32 p.

Одержано 28.02.2023

УДК 159.92:351.743

Дмитро Олександрович СЛУРДЕНКО,

старший викладач кафедри психології та педагогіки

гуманітарного факультету

Національної академії Національної гвардії України (м. Харків),

доктор філософії з психології;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8080-7805>

РЕГУЛЯЦІЯ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Розкривається проблема регуляція поведінки особистості. Визначено поняття «регуляція» та «саморегуляція». Проаналізовано структуру регуляторних процесів особистості.

Ключові слова: *регуляція, саморегуляція поведінки, регуляторні процеси.*

Дефініція «регуляція» запозичена з німецької мови, відповідний термін «regulieren» в свою чергу походить від латинського «regulo» – «визначати, керувати, навчати», а також «rēgula» – «норма, правило». Слово «регулювати» означає приводити щось у відповідність до якихось